

УДК 657: 658.5

JEL Classification: M41, M11

DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-09-02>

ІНТЕГРАЦІЯ АНАЛІТИЧНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ В СИСТЕМУ ОБЛІКУ І КОНТРОЛЮ СУБ'ЄКТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

INTEGRATION OF ANALYTICAL TOOLS INTO THE ACCOUNTING AND CONTROL SYSTEM OF A BUSINESS SUBJECT

Чернецька О. В.

Кандидат економічних наук, доцент,
доцентка кафедри обліку, оподаткування
та управління фінансово-економічною безпекою,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0000-0002-4691-636X

Гаркуша Г. І.

Здобувач ОПП «Облік і оподаткування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0009-0001-1556-4533

Богданова Ю. С.

Здобувач ОПП «Облік і оподаткування»
другого (магістерського) рівня вищої освіти,
факультет обліку і фінансів,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна
ORCID: 0009-0004-7125-8524

Olga Chernetska

PhD in Economic, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Accounting,
Taxation and Management Financial and Economic Security,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine

Hanna Garkusha

Student of the «Accounting and Taxation»
Second (Master's) Level of Higher Education,
Faculty of Accounting and Finance,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine

Yulia Bogdanova

Student of the «Accounting and Taxation»
Second (Master's) Level of Higher Education,
Faculty of Accounting and Finance,
Dnipro State Agrarian and Economic University,
Dnipro, Ukraine

В статті наголошено на необхідності системного та комплексного підходу до управління бізнесом, що забезпечується синергією систем обліку, аналізу та контролю. Акцентовано увагу на необхідності розв'язання взаємопов'язаних завдань з обліку, аналізу та контролю при підготовці фахівців з управління та

адміністрування. Мета статті полягає у дослідженні інструментарію аналітичного забезпечення бізнесу та виокремленні напрямків його синергетичної інтеграції в систему обліку та контролю суб'єкта підприємництва. Для досягнення мети в рамках системного підходу, причинно-наслідкового та логічного зв'язку було використано методи аналізу та синтезу, опису, узагальнення та систематизації, візуалізації. На основі огляду фахової літератури узагальнено інструментарій аналітичного забезпечення в системі обліку і контролю на підприємстві, який включає економіко-статистичні методи, фінансовий аналіз, моделювання, бізнес-аналітику та візуалізацію результатів розрахунків. Наведено прикладні аспекти застосування аналітичного інструментарію для потреб обліку і контролю суб'єкта підприємництва. Наголошено на необхідності підвищення якості облікового ресурсу як основи для аналітичних розрахунків та контрольних процедур. Відзначено актуальність застосування спеціалізованих діджитал – інструментів в системі управління на підприємстві як передумови точності та ґрунтованості аналітичних розрахунків на основі виявлення суттєвої кількості взаємозв'язків для прогнозування ризиків. Виділено напрямки інтеграції аналітичного інструментарію в систему обліку і контролю суб'єкта підприємництва, зокрема в частині фінансового, кадрового та управлінського обліку, контролю процесів виробництва та реалізації продукції, системи логістики та менеджменту, а також фінансово-економічної безпеки. Наголошено на дискусійних аспектах системи управління на підприємстві в контексті поєднання діджитал технологій з підвищенням рівня кваліфікації фахівців з управління та адміністрування, а також необхідністю врахування ризиків кіберзагроз. Стаття є теоретичною, цінність викладеного матеріалу полягає в можливості застосування виокремленого інструментарію та напрямків інтеграції аналітичного інструментарію і систему обліку і контролю окремого суб'єкта підприємництва, що забезпечить прозорість системи його менеджменту, своєчасність та оперативність прийняття ґрунтованих рішень та достатній рівень конкурентоспроможності бізнесу.

Ключові слова: облік; аналіз; контроль; інструментарій; інтеграція; управління; суб'єкт підприємництва.

The article emphasizes the need for a systematic and comprehensive approach to business management, which is provided by the synergy of accounting, analysis and control systems. Attention is focused on the need to solve interrelated accounting, analysis and control tasks when training management and administration specialists. The purpose of the article is to study the analytical support tools for business and identify areas of its synergistic integration into the accounting and control system of an entrepreneurial entity. To achieve the goal within the framework of a systematic approach, cause-and-effect and logical connection, the methods of analysis and synthesis, description, generalization and systematization, visualization were used. Based on a review of professional literature, the analytical support tools for the accounting and control system at the enterprise are summarized, which include economic and statistical methods, financial analysis, modeling, business analytics and visualization of calculation results. Applied aspects of the use of analytical tools for the needs of accounting and control of an entrepreneurial entity are presented. The need to improve the quality of the accounting resource as a basis for analytical calculations and control procedures is emphasized. The relevance of using specialized digital tools in the enterprise management system is noted as a prerequisite for the accuracy and validity of analytical calculations based on the identification of a significant number of relationships for risk forecasting. The directions of integrating analytical tools into the accounting and control system of an entrepreneurial entity are highlighted, in particular in terms of financial, personnel and management accounting, control of production and sales processes, logistics and management systems, as well as financial and economic security. The discussion aspects of the enterprise management system in the context of combining digital technologies with improving the level of qualification of management and administration specialists, as well as the need to take into account the risks of cyber threats are emphasized. The article is theoretical, the value of the presented material lies in the possibility of using the selected tools and areas of integration of analytical tools and the accounting and control system of a separate business entity, which will ensure the transparency of its management system, timeliness and efficiency of making informed decisions and a sufficient level of business competitiveness.

Key words: accounting; analysis; control; tools; integration; management; business entity.

ВСТУП

Сучасний бізнес вимагає системного та комплексного підходу до управління діяльністю, тому підвищуються вимоги до кваліфікації адміністративного персоналу, які мають забезпечити синергію управлінських підходів для максимізації прибутку суб'єкта підприємництва. Інформаційний ресурс щодо діяльності підприємства формується завдяки системі обліку. Відзначимо, що інформаційний ресурс виступає відправною точкою для процесу управління бізнесом, тому важливого значення набуває реалізація принципів якості, точності та оперативності облікового забезпечення. Проте обліковий контент виступає важливою передумовою ефективної сис-

теми управління лише в поєднанні з аналізом інформації та контролем за бізнесом на основі аналітичних розрахунків. Отже, в сучасних реаліях провадження бізнесу актуальності набуває синергія всіх складових системи управління на підприємствах.

ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

Нерозривність обліку, аналізу та контролю закладена в основу підготовки фахівців з обліку, адже в Стандарті вищої освіти метою навчання визначено здатність «розв'язувати складні спеціалізовані завдання та прикладні проблеми у сфері обліку, аналізу, контролю, аудиту, оподаткування» [8]. Цієї думки дотримується і фахівчиня Гуренко Тамара, яка аналізує систему управління на під-

приємстві та відзначає, що «складниками системи є підсистеми: обліку, аналізу, аудиту та внутрішнього контролю; економічного аналізу» [3].

Погоджуємось з думкою фахівчинь Синькевич Надії та Краузе Ольги, що «здійснення оперативно-го та якісного економічного аналізу є надзвичайно важливим з огляду на виявлення й попередження критичних станів, виявлення резервів розвитку та контролю якості проваджуваної діяльності» [7]. Фахівчині Візіренко С. В. та Шуляк С. А. наголошують, що «система інформаційного забезпечення — це основа для проведення аналізу та прогнозування умов зовнішнього середовища підприємства при прийнятті стратегічних рішень» [9]. Саме обліковий процес забезпечує формування інформаційного ресурсу для потреб управління на підприємстві. На цьому також акцентує увагу Гуренко Тамара, зокрема, фахівчиня відзначає важливість системи обліку як джерела інформації для наступного етапу системи управління, яким є «аналітичне забезпечення, застосування різних методичних прийомів аналізу діяльності підприємства з метою зменшення ризиків, вирішення покращення економічних, фінансових, соціальних та екологічних проблемних питань» [3].

На важливості формування системи контролю наголошують вчені Портоварас Тетяна та Лукановська Ірина, на їх думку «контроль у діяльності суб'єкта господарювання відіграє важливу роль, оскільки він підтверджує або спростовує інформацію по фінансово-господарський стан суб'єкта господарювання» [6]. Фахівчині Панченко Ольга та Ждан Віра наголошують, що «формування обліково-аналітичного забезпечення стратегічного розвитку підприємства здійснюється за допомогою обліку, аналізу та контролю на наступних рівнях: оперативному, управлінському, фінансовому, стратегічному» [4]. Отже, синергія зазначених складових системи управління є передумовою успішного та ефективного бізнесу, особливо в сучасних кризових умовах діяльності.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у дослідженні інструментарію аналітичного забезпечення бізнесу та виокремленні напрямків його синергетичної інтеграції в систему обліку та контролю суб'єкта підприємництва.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для аналізу фахових досліджень в рамках монографічного підходу було використано методи аналізу та синтезу. Завдяки описовому методу було викладено результати дослідження на основі застосування методів узагальнення та систематизації. Методи візуалізації використано при формуванні окремих положень дослідження у схематичному вигляді. Висновки дослідження було сформульовано в рамках системного під-

ходу за допомогою причинно-наслідкового зв'язку та логічного методу.

РЕЗУЛЬТАТИ

Погоджуємось з твердженням Гуренко Тамари, що «інструментарій відіграє важливу роль в накопиченні облікової і аналітичної інформації для правильності ведення обліку та на його основі – ефективності прийнятих рішень» [3]. Фахівці Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. та Тютюнник Ю. М. [10] узагальнили статистичні методи економічного аналізу для дослідження тенденцій кількісних та якісних показників бізнес-діяльності підприємств. Фахівці Портоварас Тетяна та Лукановська Ірина [5] акцентують увагу на діджитал – інструментах аналізу та контролю бізнес-процесів, впровадження яких набирає обертів в умовах цифрової економіки. Узагальнимо думки вчених щодо актуального аналітичного інструментарію в системі обліку і контролю на підприємствах за допомогою рис. 1.

1. Погоджуємось з твердженням Гуренко Тамари, що «інструментарій відіграє важливу роль в накопиченні облікової і аналітичної інформації для правильності ведення обліку та на його основі – ефективності прийнятих рішень» [3]. Фахівці Єгорова О. В., Дорогань-Писаренко Л. О. та Тютюнник Ю. М. [10] узагальнили статистичні методи економічного аналізу для дослідження тенденцій кількісних та якісних показників бізнес-діяльності підприємств. Фахівці Портоварас Тетяна та Лукановська Ірина [5] акцентують увагу на діджитал – інструментах аналізу та контролю бізнес-процесів, впровадження яких набирає обертів в умовах цифрової економіки. Узагальнимо думки вчених щодо актуального аналітичного інструментарію в системі обліку і контролю на підприємствах за допомогою рис. 1.

Статистичні методи мають прикладний характер застосування в системі обліку і контролю бізнес-процесів. Наприклад, коефіцієнтний метод застосовується в обліку для визначення коефіцієнтів сумнівності при формуванні резерву сумнівних боргів; метод середніх величин використовується для визначення середньої заробітної плати при нарахуванні відпускних працівникам. Методи порівняння активно використовуються при проведенні інвентаризації активів або виявленні випадків понаднормативного списання цінностей у виробництво. Фінансовий аналіз необхідний для потреб виявлення ризиків фінансовій стабільності та економічній безпеці підприємства.

Моделювання засобами SWOT-аналізу дозволяє виявити слабкі та сильні сторони бізнесу, економіко-математичне моделювання дозволяє прийняти управлінське рішення на основі розрахованих параметрів для досягнення цільової мети бізнесу. Бізнес-аналітика є доцільною для

прогнозування можливих варіантів бізнесу завдяки виявленим тенденціям на основі як внутрішніх даних обліку і контролю, так і зовнішніх ресурсів. Візуалізація даних широко використовується в управлінському обліку (наприклад, динаміка обсягів продажу, динаміка обсягів вироб-

ництва, динаміка грошових надходжень тощо), в системі контролю (наприклад, діаграма структури фактичних витрат – для порівняння з нормативними значеннями, динаміка обсягів виробництва – для визначення відхилень від замовлення клієнта тощо).

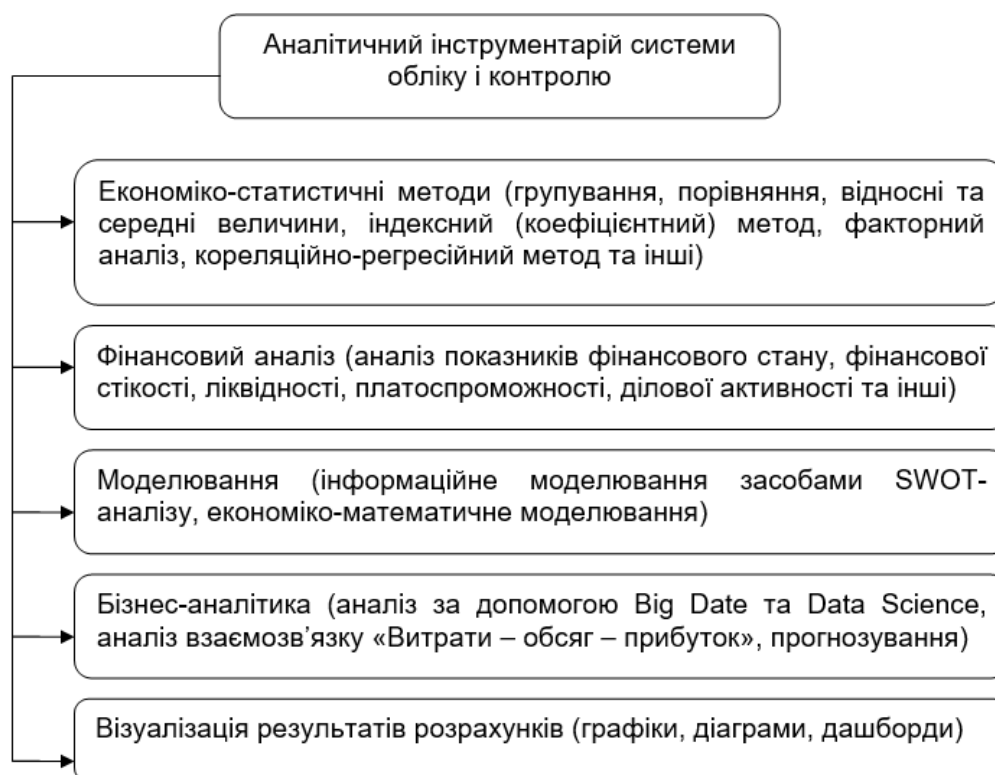

Рис. 1. Інструментарій аналітичного забезпечення в системі обліку і контролю на підприємстві

Джерело: складено авторами за [3, 10, 2, 1] та власних висновків

Вважаємо, що аналітичний інструментарій поряд з обліково-контрольним забезпеченням є невід'ємною частиною управління фінансово-економічною безпекою, адже моніторинг фінансових показників на основі фінансової звітності буде сприяти розробці ефективних управлінських рішень щодо зміцнення фінансової стабільності. Аналіз грошових потоків, оцінка ефективності бізнес-процесів, управління ризиками – необхідні методичні прийоми для менеджменту бізнес-діяльності та формування стратегії сталого розвитку.

Підтримуємо думку вчених [2, 1] щодо застосування спеціалізованих діджитал – інструментів Big Date та Data Science. Значний масив даних є передумовою точності аналітичних розрахунків на основі виявлення суттєвої кількості взаємозв'язків та можуть бути використані під час прогнозування ризиків. На цьому наголошують Галан О., Скоромний В., Пустовіт Н., адже, на їх думку, «підвищує переконливість та якість прийнятих рішень, оскільки вони спираються на велику статистичну базу вихідної інформації, що суттєво зміцнює довіру до схем прийняття рішень» [2]. Погоджуємось з Чубуковою Ольгою,

Пономаренко Ігорем та Домантович Оксаною, що «алгоритми машинного навчання та прикладні моделі Data science допомагають ... зрозуміти природу ризиків та оптимізувати власну діяльність згідно з отриманими в процесі моделювання результатами» [1].

Підтримуємо думку Портоварас Тетяни та Лукановської Ірини, що «важливим фактором забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень у суб'єктів господарювання є наявність програмних продуктів, здатних оперативно проводити аналіз діяльності, формувати вихідні результатні дані про ефективність, фінансовий стан та інші показники в реальному часі» [5]. Отже, аналіз Big Date та Data Science та спеціалізоване програмне забезпечення дозволить підвищити можливості менеджерів щодо оптимізації системи управління ефективним бізнесом.

На думку вчених Портоварас Тетяни та Лукановської Ірини, «в умовах нестабільності виникає потреба у проведенні якісного аналізу та контролю діяльності підприємства, що дозволить попередити та уникати в майбутньому негативному впливу внутрішнього й зовнішнього середовища» [34]. Аналогічної думки дотримуються

фахівці Синькевич Надія та Краузе Ольга, наголошуючи, що «ефективність управління суб'єкта господарювання залежить в першу чергу від якості проведення аналітичного дослідження, яке дозволить визначити сильні та слабкі сторони його діяльності» [46]. Отже, виникає необхідність підвищення якості синергії між системами обліку, аналізу та контролю, що зумовлює обґрунтований підхід до інтеграції аналітичного інструментарію до системи обліку, як інформацій-

ного ресурсу, та системи контролю, як складової системи управління бізнесом. На наш погляд, доцільними для інтеграції аналітичного інструментарію в систему обліку і контролю суб'єкта підприємництва є напрямки, виокремлені на рис. 2. Вважаємо, що така синергія забезпечить прозорість системи менеджменту на підприємстві, своєчасність та оперативність прийняття обґрунтованих рішень та достатній рівень конкурентоспроможності бізнесу.

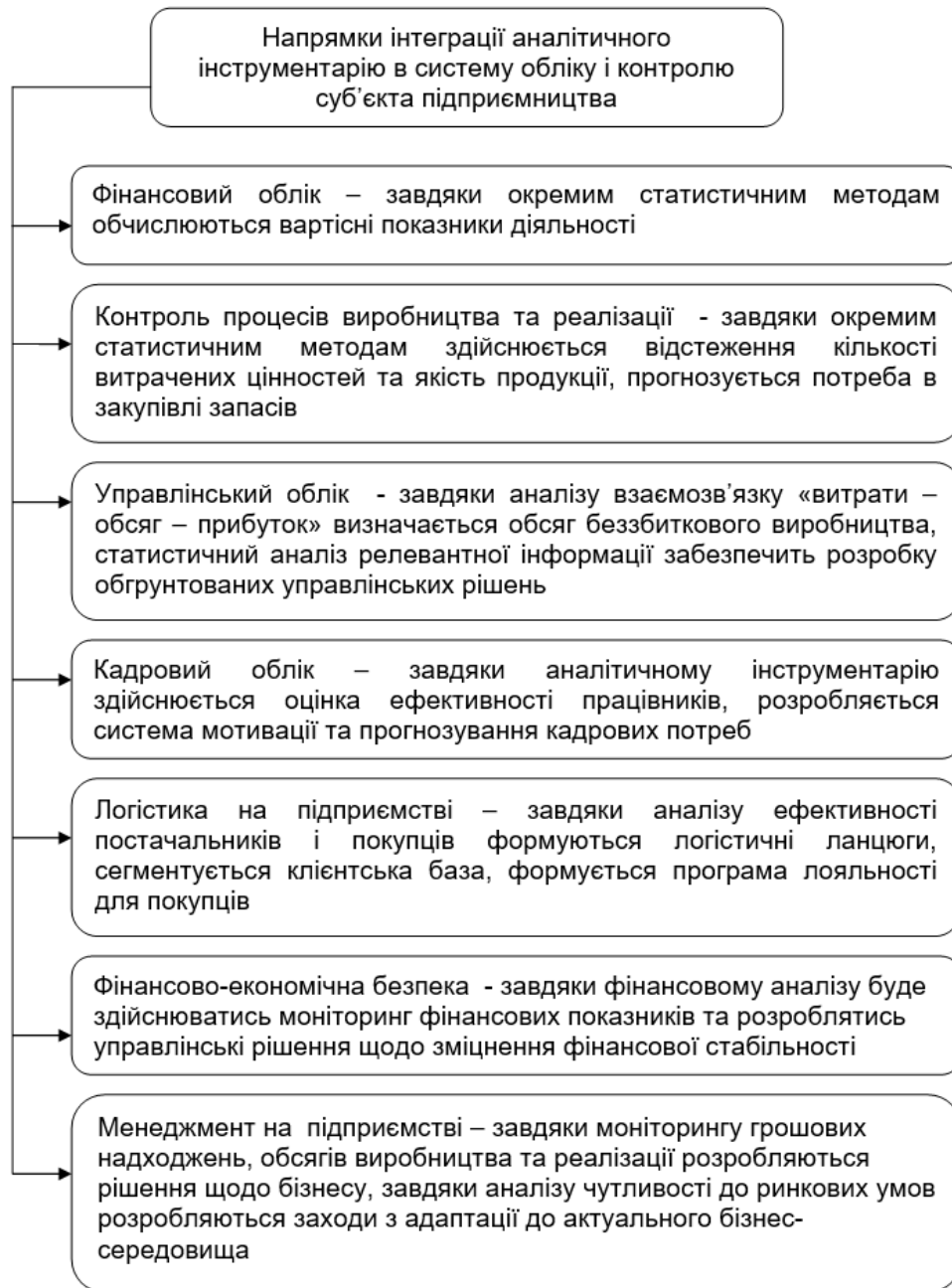

Рис. 1. Інструментарій аналітичного забезпечення в системі обліку і контролю на підприємстві

Джерело: складено авторами за [3, 10, 2, 1] та власних висновків

ДИСКУСІЯ

Зазначимо, що впровадження аналітичного інструментарію в систему обліку і контролю для потреб ефективного менеджменту на підприємстві зумовлює необхідність високого рівня кваліфікації працівників, тому керівництву потрібно

розробляти програми навчання та підвищення кваліфікації своїх працівників. Водночас застосування інноваційних інструментів зумовлює необхідність застосування хмарних технологій, великого масиву даних в інтернет – джерелах, що може стати об'єктом для кіберзагроз, отже,

менеджмент підприємства має включати оцінку ризиків кіберзагроз.

ВИСНОВКИ

Інформаційний ресурс, який формується в системі обліку бізнес-процесів, є базою для аналітичних розрахунків на рівні підприємства. Система контролю має забезпечити достовірність облікового контенту та ефективність бізнес-процесів на основі аналітичних розрахунків. В сучасних умовах невизначеності бізнесу актуальності

набуває врахування зовнішніх чинників бізнесу, тому зовнішній ресурс також стає основою для аналітичних розрахунків за допомогою спеціалізованих діджитал – технологій. Вимоги щодо ефективності прийняття управлінських рішень в сучасних умовах бізнесу зумовлює необхідність інтеграції аналітичного інструментарію в систему обліку і контролю для потреб управління суб'єктом підприємництва на принципах системного та синергетичного підходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Chubukova, O., Ponomarenko, I., & Domantovych, O. (2020). Vykorystannia Data Science dlia otsiniuvannia ryzykiv [Using Data Science for risk assessment]. *Infrastruktura rynku - Market Infrastructure*, (47), 129-132. DOI: 10.32843/infrastruct47-24 [in Ukrainian]
2. Halan, O., Skoromnyi, V., & Pustovit, N. (2022). Zastosuvannia tekhnolohii Big Data u diialnosti suchasnykh pidpriemstv [Big Data technologies application in the activities of modern enterprises]. *Norwegian Journal of Development of the International Science*, 95, 64-68. DOI: 10.5281/zenodo.7258922 [in Ukrainian]
3. Hurenko, T. (2023). Oblikovo-analitychnyi instrumentarii v upravlinni stratehiieu pidpriemstv ahrobiznesu [Accounting and analytical tools in strategic management of agribusiness enterprises]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and Society*, (51). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-34> [in Ukrainian]
4. Panchenko, O. M., & Zhdan, V. M. (2018). Model oblikovo-analitychnoho zabezpechennia stratehichnoho rozvytku pidpriemstva [Model of accounting and analytical support for the strategic development of an enterprise]. *Efektivna ekonomika - Effective economy*, (12). DOI: 10.32702/2307-2105-2018.12.77 [in Ukrainian]
5. Portovaras, T. R., & Lukanovska, I. R. (2024). Otsinka prohramnykh produktiv dlia potreb analizu ta audytu diialnosti subiekta hospodariuvannia [Evaluation of software products for the needs of analysis and audit of the activities of a business entity]. *Biznes Inform - Business Inform*, (5), 227–235. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-5-227-235> [in Ukrainian]
6. Portovaras, T. R., & Lukanovska, I. R. (2024). Spetsyfika, etapy ta suchasni sutnisni oznaky protsesiv kontroliu y analizu [Specificity, stages and modern essential features of control and analysis processes]. *Ekonomika ta suspilstvo - Economy and society*, (66). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-66-79> [in Ukrainian]
7. Sinkevich, N., & Krause, O. (2023). Ekonomichnyi analiz: perspektyvy rozvytku v umovakh didzhitalizatsii ekonomiky [Economic analysis: development prospects in the context of digitalization of the economy]. *Halyskyi ekonomichnyi visnyk - Galician Economic Bulletin*, (2(81)), 7-15. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2023.02.007 [in Ukrainian]
8. Standart vyshchoi osvity Ukrainy: pershyi (bakalavrskyi) riven, haluz znan 07 – Upravlinnia ta administruvannia, spetsialnist 071 – Oblik i opodatkuвання: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy vid 19 lyst. 2018 roku No 1260 [Standard of higher education of Ukraine: first (bachelor's) level, field of knowledge 07 – Management and administration, specialty 071 – Accounting and taxation: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from November 19 2018, No 1260]. *mon.gov.ua*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/06/071-oblik-i-opodatkuвання-bakalavr-1.pdf> [in Ukrainian]
9. Vizirenko, S.V., & Shuliak, S.A. (2021). Udoskonalennia obliku hotovoi produktsii ta vytrat na zbut [Improving accounting for finished products and sales costs]. *Upravlinnia zminamy ta innovatsii - Change management and innovation*, (1), 24-29. DOI: <https://doi.org/10.32782/CMI/2021-1-4> [in Ukrainian]
10. Yehorova, O. V., Dorohan-Pysarenko, L. O., & Tiutiunnyk, Yu. M. (2018). Ekonomichnyi analiz [Economic analysis]. Poltava: PSAA. Retrieved from <https://dspace.pdau.edu.ua/bitstreams/f7d688d2-50c5-442d-abc7-9654fdde79f8/download> [in Ukrainian]